

Mycket kan sägas om vithajen men de flesta är väl överrens om att Peter Benchleys sjuttiotalsbild av Hajen, är djupt orättvis och missvisande. Självt fascinerades jag på något konstigt vis av Hajenfilmerna och visste redan som sjuåring, när jag fick min första hajbok, att jag minsann skulle bli hajforskare.

Öga mot öga med vithajen

Text & Foto: Jessica Lundgren

➤ TJUGO ÅR SENARE STOD JAG DÅR, hajforskare och på väg mot mitt första möte med "den stora vita".

ODET OCH VILJAN hade om och om igen fört mig till Australien, ett Mecka för hajforskare. Denna gång var jag bosatt i den sydligaste delstaten i Australien, Tasmanien. Jag jobbade på det statliga marina forskningscentret CSIRO, på avdelningen som specialiserat sig på djuphavsfiske och broskfiskar. Självt sysslade jag med spårning, (s.k. satellittracking), av olika arter för att kartlägga deras beteenden och förflyttningar. Jag hade den stora turen att jobba med två av de främsta hajforskarna, John Stevens och Barry Bruce. Dessa två hajgurus mottog mig enligt "the Aussies way" med ett glatt "Gooday mate".

BARRY BRUCE HAR UNDER MÅNGA ÅR märkt olika hajarter runt om i Australien, så som valhaj, vithaj och sköterskehaj. Det var

Vithaj

vid denna tidpunkt på väg att bli vår i Australien och detta är den bästa tiden om man vill studera vithaj. The Neptune Islands, en ögrupp 60 km söder om Port Lincoln i södra Australien är ett av de mer tillgängliga ställena där man med hög sannolikhet kan få se vithaj. Det är de australiensiska pälssälarna som lockar hajarna hit men varför de finns fler hajar under vinter-vår vet man inte och det verkar inte vara styrt av själva säkolornierna.

NU VAR DET I ALLA FALL DAGS för en ny märkningsexpedition och jag bad och bönade... och fick åka med. Jag skulle ansvara för utbytet av de akustiska mottagare som är utplacerade i vattnet runt om Neptunöarna. Dessa registrerar varje gång en haj märkt med en akustisk sändare simmar förbi. På så sätt kan man kartlägga olika individers rörelsebeteende runt öarna, för att se om de håller sig till ett speciellt område eller rör sig över större ytor.

STRAX EFTER LUNCH ANLÄNDE JAG till Adelaide Airport där jag skulle möta upp med en viss gentleman som rätt och slätt kallas "Bomber" (Hans riktiga namn, John Beaumont, fick jag veta senare). Detta skulle visa sig vara mitt första möte med en tvättäkta dykpolis. Bomber var en av dykarna som skulle placera ut våra nya mottagare och hämta upp de gamla.

VÅRT FLYG VIDARE TILL PORT LINCOLN var försenat så Bomber drog iväg mig till austra-

Ian Gordon med märkningsspjut för haj

liensarnas favoritplats, baren. Där köpte han oss varsin öl och drog fram sitt nuvarande fall: en mapp fylld med information och bilder på en Abalonemusseldykarer som nyss omkommit i en vithajsattack. Det var inga vackra bilder och kanske inte det man vill se på väg mot sitt livs äventyr med just vithajen. Men dessa yrkesdykare är väl medvetna om riskerna med att dyka i dessa vatten och attacker är trots allt sällsynta.

FRAMME I PORT LINCOLN blir vi hämtade av en fantastisk liten man, Rolf Czabayski, drivkraften bakom Calypso Star Charters och ägare till en 17 meter lång, vacker lyxbåt, som skulle vara vårt hem de kommande 4 dyggen. Hit kommer dykare från hela världen för att dyka med vithaj och flera av Discovery's program om vithaj har filmats från Rolfs båt.

ROLF KÖRDE OSS TILL ETT LYXIGT litet hus precis vid marinan, där skulle vi sova över natten för att ge oss av i gryningen. Jag somnade i den sköna dubbelsängen full av förväntan.

DET ÄR TIDIG MORGON och vi börjar packa ner sakerna i båten; personlig packning, teknisk utrustning, dykprylar och sist av allt läggs enorma döda tonfiskar ner under däck och några dunkar med fiskrens och olja. Great whites here we come.

TUREN UT BJUDER PÅ SOLIGT VÄDER och friska vindar och under en halvtimme fick vi sällskap av en flock glada delfiner. Så

Ovan: Neptunöarna

Ovan: Buren

> dyker öarna upp, South and North Neptunes; låga, obebodda öar förutom de hundratals sälar så klart. De ligger överallt och simmar lojt omkring i vattnet. Inga vithajar här inte, tänkte jag.

EXPEDITIONEN VAR UPPDELAD i två delar. Först skulle vi ersätta de gamla akustiska mottagarna med nya, tolv stycken totalt. Därefter skulle vi försöka locka till oss vithajar och ID-märka dom som inte redan var märkta.

DET VAR LOGISTISKT VIKTIGT att göra det i den ordningen eftersom mottagarutbytet krävde att två dykare gick ner till botten i hajburen, varefter en dykare var tvungen att lämna buren, för att skruva loss den gamla mottagaren och sedan montera den

**Då insåg jag – där är den!
Hajen som jag väntat på
hela mitt liv.**

nya. Mottagarna sitter förankrade på en betongklump på botten. Under tiden håller den andra dykaren uppsikt runt omkring. När man lämnar buren vill man inte ha lockat dit en massa vithajar.

MITT FÖRSTA JOBB BLEV att hoppa i en lite aluminiumbåt, knappt 2 m lång för att med hjälp av GPS lokalisera mottagarna på ett ungefär. Därefter använde vi vattenkikare för att hitta dem exakt. Jag låg halvvägs över relingen och tittade i vattenkikaren medan någon annan långsamt körde båten över området. Jag kommer ihåg att jag tänkte; jag sitter i en fjuttig liten båt, som är bra mycket mindre än de flesta vithajar, och jag väntade mig nästan att få se en vithaj komma simmande ur djupet rakt emot mig för att smaka på kikaren. Jag blev aldrig av med min kikare till en vithaj och vi hittade de flesta mottagarna.

SÅ BLEV DET EN NY DAG och vi bytte de sista mottagarna. Sen var det dags. En halv tonfisk riggades på en boj efter båten och en påse med fiskolja hängdes också på. Sen

var det bara att vänta. Och vänta, och vänta. Det blev tidig kväll och de flesta hade gett upp och gått in för att mysa och äta. Men jag, som hade väntat på detta i 20 år, jag tänkte minsann inte gå in, tänk om den kom. Jag satt på övre däck med en bok och en filt, tittade på betet och oljan lite då och då. Efter ett tag kommer jag ihåg att jag tänkte: vad stor olje- och blodfläcken från påsen har blivit, undrar om den har gått sönder. Så insåg jag att den där stora mörka fläcken inte var oljan, den rörde nämligen på sig. Då insåg jag – där är den! Hajen som jag väntat på hela mitt liv. Och jag fick en riktig drömmreplik, jag skrek Shark! Shark! Jag tänkte; nu kan jag dö, för nu har jag sett min vithaj.

DAGEN EFTER HADE VI ÄNNU MER TUR, flera hajar lockades till betet och vi lyckades märka 2 stycken. Den ena fick namnet Jez, efter mig och en kille som hette Jeremy som också kallades Jez. Hajen var en ca 3 meter lång hane. Vacker som en gryning. Känslan när en vithaj simmar förbi en, en armlängd bort, ögat som tittar på en när den långsamt simmar förbi,

fortsättning på sidan 8 >>

Till vänster:
På väg ner med hajburen

Vithaj på väg mot tonfisksbetet

Den lilla aluminiumbåten med vattenkikare

> och man inser att man inte är ett dugg rädd. Bara tacksam och så lycklig, bortom ord.

PÅ EFTERMIDDAGEN tog vi bort betet och hajarna försvann. Sälar låg och simmade i vattnet ca 50 meter bort. Killarna bestämde sig för att fiska lite från båten. De ställde sig på varsin sida och började fiska, jag tror de använde bläckfisk som bete.

JAG SATT OCH LÄSTE LITE och konverserade. Tiden gick och killarna började så smått klaga, varför fick de inget? De hade ju fått så mycket kvällen innan. Jag flinade, för sådär fem minuter innan, hade jag sett något som de inte hade sett. Bakom aktern

på båten simmade en nöjd vithaj fram och tillbaka, cirklade området. Med ett stort leende sa jag till killarna att jag trodde jag visste varför de inte fick någon fisk.

NÄR SOLEN GICK NER denna sista kväll bland hajar och sälar tror jag vi alla somnade med ett leende på läpparna.

MELLAN JANUARI OCH JULI 2004 märktes 22 hajar från Calypso, varav två med satellitsändare. Fyra av dem, hanar allihopa och mellan 3.2-3.8 m långa, 300-500 kg tunga, förflyttade sig 500-700 km under de tre första veckorna sedan de märktes. Man har nu bevisat att vithajar förflyttar sig på enorma distanser. Hajar från South

Australia simmar säsongsmässigt så långt som till södra Queensland och nordvästra Western Australia. Liknande säsongsförflyttningar hos vithajar har observerats i California och Afrika. □

Till vänster:
Haj på betet

www.ssdf.se

**RING
FASTLANDET**

Undvik onödiga larm,
hör av dig till dina anhöriga.

SJÖFARTSVERKET
Sjösäkerhetsrådet
www.sjosakert.nu